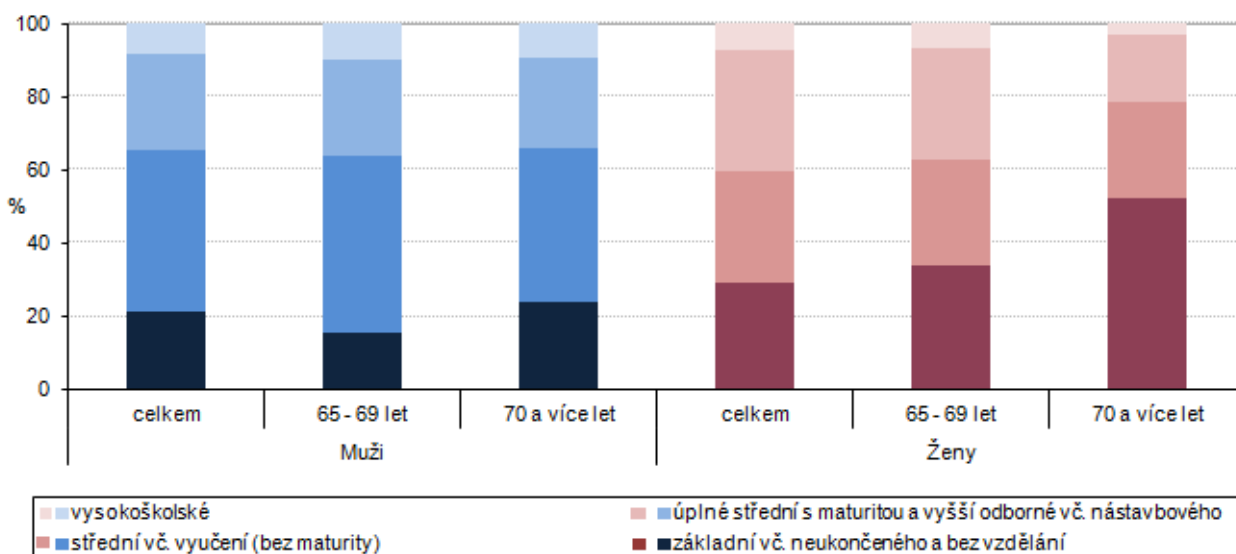

2. Vzdelanost a ekonomická aktivita seniorů

Vzdelanost

Významnou charakteristikou, zjišťovanou při Sčítání lidu, je dosažené vzdělání osob starších 15 let. Vzdelanost obyvatel kraje roste, ale senioři na tento vývoj již nemají žádný vliv. Právě senioři se podílí více než 26 % na obyvatelích se základním a neukončeným vzděláním. (Věková skupina 15–19 let zaujímá 21,6 %, na tuto skupinu má značný vliv nízký věk osob, u kterých zatím nemohlo dojít k dosažení zamýšleného vzdělání). Na počtu středoškoláků bez maturity se senioři podílejí 16,8 %, na maturantech 13,3 %, na absolventech nástavbového studia 21,0 % a na vysokoškolácích 15,3 %.

Graf 16 Obyvatelstvo Karlovarského kraje ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2011

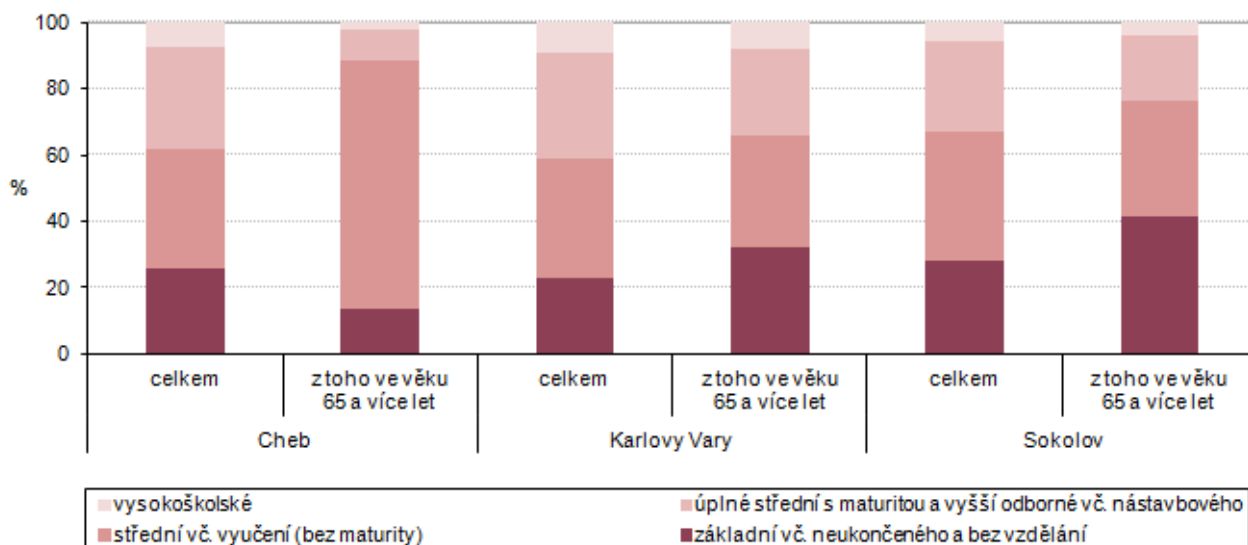
Karlovarský kraj patří mezi kraje s nejvyšším podílem osob se základním nebo neukončeným vzděláním. To platí jak v celkové populaci, tak i pro seniory. Z grafu 16 je patrné, že nejvyšší podíl osob se základním či neukončeným vzděláním vykazují ženy 70leté a starší, kterých je více než 50 %. Muži ve stejné věkové kategorii jsou na tom mnohem lépe, základní vzdělání vč. neukončeného má pouze 23,9 %. Vysokoškolského vzdělání dosáhlo 7,1 % všech žen kraje, ale mezi staršími 70ti let je pouze 2,9 % vysokoškolaček. U mužů je překvapivě situace opačná, vysokoškolsky vzdělaných mužů starších 70ti let je více (9,5 %) než mezi muži celkem (8,1 %).

Tab. 2.1 Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	v tom (%)		v tom věková skupina (%)			
		muži	ženy	65–69	70–74	75–79	80 a více
Počet obyvatel	44 538	40,7	59,3	34,5	26,1	18,7	20,7
v tom:							
bez vzdělání	497	18,7	81,3	17,7	25,4	24,9	32,0
základní vč. neukončeného	14 839	23,6	76,4	24,9	24,9	21,9	28,2
střední vč. vyučení (bez maturity)	14 587	53,0	47,0	38,2	26,2	16,9	18,7
úplně střední s maturitou	8 158	42,8	57,2	41,8	28,4	16,6	13,3
nástavbové a vyšší odborné	1 871	48,5	51,5	43,8	26,8	16,9	12,6
vysokoškolské	2 710	61,5	38,5	44,1	23,2	19,0	13,6
nezjištěno	1 876	39,5	60,5	32,0	27,3	17,0	23,7

Graf 17 Obyvatelstvo v okresech Karlovarského kraje ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2011

Z okresů Karlovarského kraje vykazuje nejvyšší podíl seniorů se základním vzděláním včetně neukončeného či bez vzdělání okres Sokolov (41,5 %), nejméně okres Cheb (13,5 %). Tři čtvrtiny seniorů žijících v okrese Cheb jsou vyučení nebo mají střední vzdělání bez maturity. Seniorů vysokoškoláků se nachází nejvíce v okrese Karlovy Vary (8,0 %).

Míra ekonomické aktivity podle pohlaví a věku (VŠPS)

Český statistický úřad v roce 2012 v rámci výběrového šetření pracovních sil zjišťoval u respondentů ve věku 50–69 let názor na jejich odchod do důchodu. Přechod mezi aktivitou a neaktivitou probíhá v České republice velmi rychle a soustřeďuje se do období vzniku nároku na starobní důchod a několik málo následujících let. V Karlovarském kraji vyjádřilo úmysl pracovat i po dosažení věku odchodu do starobního důchodu 40 % osob ve věku 50–69 let. Význam starších osob na trhu práce se bude nadále zvyšovat s jejich rostoucím absolutním počtem, zvyšujícím se věkem odchodu do starobního důchodu a vyšší ochotou pracovat i ve starším věku. Ve starším věku pracují a mají v budoucnu úmysl pracovat především osoby s vyšším vzděláním, osoby žijící ve městech a pracující v nemanuálních profesích, často na částečné úvazky, což je v kontrastu se současným trendem na trhu práce v ČR. V posledních dvaceti letech starší osoby čím dál tím více žijí v domácnostech samy nebo pouze se svým partnerem a jejich pracovní aktivita velmi významně ovlivňuje příjmy těchto domácností.

Tab. 2.2 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Počet obyvatel	295 595	22 365	44 538	15 373	29 165	18 133	26 405
v tom podle ekonomické aktivity:							
ekonomicky aktivní	139 871	6 215	2 767	1 770	997	1 567	1 200
v tom:							
zaměstnaní	123 100	5 869	2 767	1 770	997	1 567	1 200
z toho pracující důchodci	6 760	3 063	2 416	1 566	850	1 356	1 060
nezaměstnaní	16 771	346	x	x	x	x	x
ekonomicky neaktivní	131 319	14 856	40 244	12 734	27 510	15 509	24 735
nepracující důchodci	62 774	14 711	40 130	12 694	27 436	15 477	24 653
ostatní s vlastním zdrojem obživy	4 904	72	63	22	41	27	36
nezjištěno	24 405	1 294	1 527	869	658	1 057	470

Z celkového počtu obyvatel Karlovarského kraje jich bylo v roce 2011 celkem 47,3 % ekonomicky aktivních a 44,4 % ekonomicky neaktivních. V rámci ČR vykazují senioři v kraji vysokou míru ekonomické aktivity, a to jak muži, tak i ženy. Ekonomická aktivita mužů ve věku 65 a více let vykazuje dokonce druhou nejvyšší hodnotu (10,6 %) po Hl. městě Praze a je o 3,5 procentního bodu vyšší než republikový průměr. Pracující důchodci činili z celkového počtu ekonomicky aktivních 4,8 %. Tento podíl od sčítání v roce 2001 vzrostl o 0,7 procentního bodu. V roce 1980 činil tento podíl vlivem dřívějších odchodů do starobního důchodu dokonce 8,1 %.

Z ekonomicky neaktivních obyvatel dosáhl podíl nepracujících důchodců v roce 2011 celkem 47,8 %, což je o 5,1 procentního bodu více než v roce 2001. Vliv na velikost tohoto ukazatele má zejména stárnutí populace a také nezaměstnanost. Někteří ekonomicky aktivní věkem blízko důchodovému věku volí při ztrátě zaměstnání řešení, kterým je odchod do předčasného důchodu. V roce 1980 byl podíl nepracujících důchodců pouhých 27,0 %.

Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, odvětvové činnosti a hlavních tříd zaměstnání

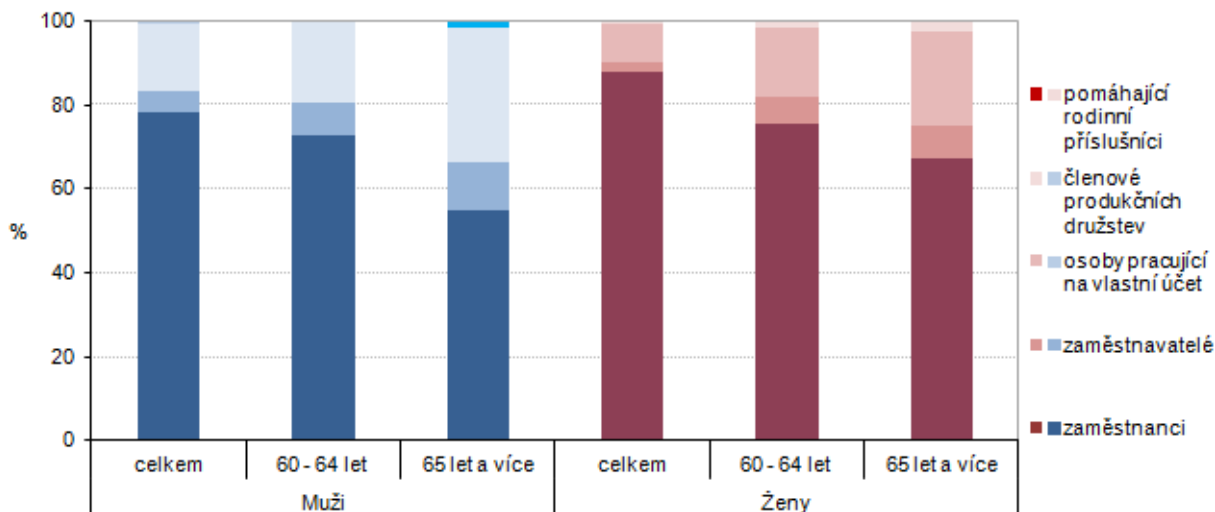
Tab. 2.3 Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Zaměstnaní celkem	123 100	5 869	2 767	1 770	997	1 567	1 200
v tom (%):							
zaměstnanci	77,0	65,5	48,1	51,2	42,7	45,4	51,7
zaměstnavatelé	3,6	6,5	8,1	9,3	5,9	9,7	6,0
osoby pracující na vlastní účet	12,1	16,2	22,2	21,5	23,6	26,3	16,9
členové produkčních družstev	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
pomáhající rodinní příslušníci	0,5	0,5	1,5	1,4	1,8	1,1	2,0
nezjištěno	6,8	11,3	19,8	16,4	25,8	17,2	23,2

Z celkového počtu mužů v důchodu ve věku 60–64 let jich 18,8 % pracuje, u důchodových žen ve stejném věku činí tento podíl 16,2 %. Ve věkové kategorii 65 a více let se počet pracujících důchodců rapidně snižuje, což je logické vzhledem k tomu, že s rostoucím věkem ubývají síly a objevují se různé nemoci. Muži důchodci jsou v této věkové skupině zaměstnaní v 8,1 % případů, zaměstnaných žen je 4,1 %. V rámci kraje jsou nejpracovitější důchodci v okrese Karlovy Vary, naopak nejméně pracujících důchodců najdeme v okrese Sokolov.

Graf 18 Zaměstnaní v Karlovarském kraji podle pohlaví, věku a postavení v zaměstnání podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

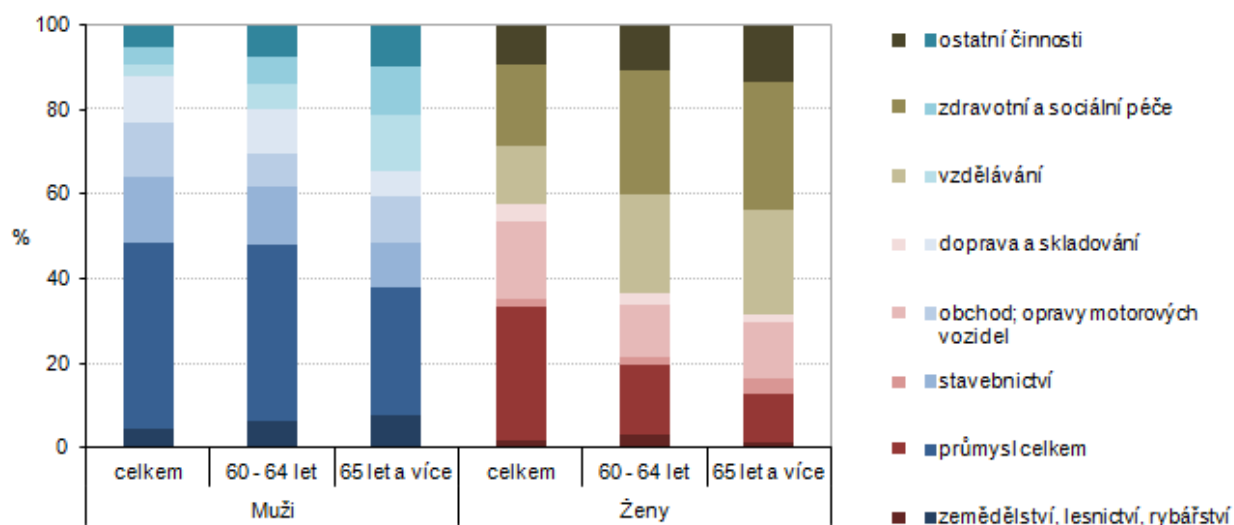
Při pohledu na pracující seniory a jejich postavení v zaměstnání zjišťujeme, že jich nejvíce pracuje v zaměstnaneckém poměru a pak také jako osoby samostatně výdělečně činné. Podíl žen zaměstnaných v zaměstnaneckém poměru je přitom vyšší než podíl takto zaměstnaných mužů a naopak mužů starších 65ti let pracujících jako osoby samostatně výdělečně činné je o 9,4 procentního bodu více než žen stejného věku. Seniorek žen pracuje o 23,4 % méně než mužů seniorů.

Tab. 2.4 Zaměstnaní podle odvětví ekonomické činnosti, podle pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	123 100	5 869	2 767	65 584	3 792	1 567	57 516	2 077	1 200
z toho (%):									
zemědělství, lesnictví, rybářství	2,1	3,2	2,6	3,0	4,0	4,0	1,1	1,7	0,8
průmysl celkem	24,8	21,5	11,9	29,6	28,2	16,5	19,4	9,2	5,8
stavebnictví	6,1	6,3	4,0	10,4	9,1	5,7	1,3	1,1	1,8
obchod; opravy motorových vozidel	9,6	6,0	6,4	8,4	5,4	5,9	10,9	7,1	7,0
profesní, vědecké a technické činnosti	2,4	3,3	6,3	2,0	2,6	7,1	2,9	4,6	5,2
vzdělávání	5,2	7,2	9,7	2,0	4,0	7,3	8,8	13,2	12,8
zdravotní a sociální péče	7,3	9,1	10,2	2,8	4,7	6,1	12,5	16,9	15,6
jiné činnosti	4,4	5,3	6,0	3,3	4,9	5,3	5,7	5,9	6,9
nezjištěno	15,3	20,1	29,3	14,7	18,4	26,1	16,1	23,4	33,6

Graf 19 Zaměstnaní v Karlovarském kraji podle pohlaví, věku a odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2011

Tradičním odvětvím Karlovarského kraje byl a je průmysl, který zaměstnává nejvíce lidí, a to platí i o pracujících seniorech. Je zde zaměstnáno téměř 30 % pracujících mužů seniorů ve věku 60–64 let a skoro 10 % žen ve stejném věku. Přitom nejčastěji jsou lidé zaměstnaní ve zpracovatelském průmyslu, v tomto oboru pracuje 19,9 % všech zaměstnaných obyvatel kraje, mezi seniory ve věku 60 a více let činí podíl osob zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu 13,5 %. Zásadní skutečností je, že vysoký podíl seniorů pracuje v oboru vzdělávání a zdravotní a sociální péče. Z celkového počtu pracujících ve věku 60 a více let pracovalo v oboru školství a zdravotní a sociální péče v roce 2011 celkem 17,5 % osob, v roce 2001 to bylo 23,3 % osob. Tato dvě odvětví zůstávají stále dominantou žen.

Tab. 2.5 Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	123 100	5 869	2 767	65 584	3 792	1 567	57 516	2 077	1 200
v tom (%):									
zákonodárci a řídicí pracovníci	5,0	6,0	4,9	5,8	7,0	6,8	4,2	4,1	2,3
specialisté	12,1	14,3	22,3	7,6	9,2	18,3	17,3	23,7	27,4
techničtí a odborní pracovníci	15,0	15,9	13,3	13,0	14,6	14,0	17,3	18,2	12,3
úředníci	4,9	2,6	2,7	2,7	1,9	2,2	7,4	3,8	3,3
pracovníci ve službách a prodeji	17,2	12,1	11,0	13,7	10,9	11,0	21,1	14,3	10,8
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví, rybářství	1,3	1,5	1,1	1,6	1,8	1,6	0,9	0,9	0,4
řemeslníci a opraváři	14,6	13,3	5,7	22,9	19,8	9,6	5,1	1,6	0,7
obsluha strojů a zařízení, montéři	13,9	11,5	4,2	18,5	16,2	6,3	8,8	3,0	1,4
pomocníci a nekvalifikovaní prac.	5,0	5,1	6,0	3,1	2,9	2,6	7,2	9,2	10,5
zaměstnanci v ozbrojených silách	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	-	0,0	-	0,1
nezjištěno	10,7	17,7	28,9	10,8	15,6	27,4	10,7	21,3	30,8

Významným zjištěním je skutečnost, že největší podíl seniorů pracuje jako specialisté a techničtí a odborní pracovníci. Také je důležité uvést, že tyto specializace zastávají ve větší míře ženy seniorky a jsou to pozice, ve kterých je neustálá poptávka po nových pracovnících. Ženy seniorky jsou také často zaměstnány jako pracovníce ve službách a prodeji nebo jako pomocnice a nekvalifikované pracovníce. Muži ve věku 60 a více let pracují často jako řemeslníci a opraváři a také jako obsluha strojů či zařízení jako montéři.

Tab. 2.6 Zaměstnaní podle nejvyššího ukončeného vzdělání, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet obyvatel	123 100	5 869	2 767	65 584	3 792	1 567	57 516	2 077	1 200
v tom (%):									
bez vzdělání	0,3	0,2	0,5	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,8
základní vč. neukončeného	10,9	11,1	11,6	10,0	10,0	6,8	12,0	13,0	17,9
střední vč. vyučení (bez maturity)	40,3	38,2	25,3	47,1	45,9	29,0	32,5	24,2	20,4
úplně střední (s maturitou)	32,2	28,5	27,8	28,1	24,0	26,5	36,9	36,7	29,4
nástavbové a vyšší odborné	4,6	6,8	10,5	3,2	4,2	9,8	6,3	11,5	11,4
vysokoškolské	10,8	14,2	23,4	10,5	14,8	27,1	11,1	13,1	18,7
nezjištěno	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,6	0,9	1,2	1,3

Při pohledu na zaměstnané seniory podle nejvyššího ukončeného vzdělání zjišťujeme, že se zvyšujícím se stupněm vzdělání roste i jejich zaměstnanost. Z logiky věci vyplývá, že senioři mají větší zájem si podržet významnější pracovní pozice v nemanuálních profesích.

Jak je patrné z tabulky 2.6, nejvyšší podíl zaměstnaných seniorů mužů ve věku 60 a více let tvoří muži se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených (41,0 %) a následují muži s úplným středním vzděláním s maturitou (24,7 %). U žen je situace poněkud jiná. Největší podíl zaměstnaných žen seniorek 60tiletých a starších tvoří skupina seniorek s úplným středním vzděláním s maturitou (34,1 %) a až pak následují seniorky se středním vzděláním bez maturity (22,8 %). Stejně tak u mužů jako i u žen platí, že poměrně vysoký je i podíl zaměstnaných seniorů s vysokoškolským vzděláním (18,4 % zaměstnaných mužů ve věku 60 a více let a 15,1 % zaměstnaných žen ve stejném věku).

Tab. 2.7 Průměrná měsíční mzda/plat podle věku a pohlaví v roce 2014

Zdroj: MPSV; Informační systém o průměrném výdělku

	Hrubá měsíční mzda v podnikatelské sféře (Kč)			Hrubý měsíční plat v nepodnikatelské sféře (Kč)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Zaměstnanci celkem	22 129	24 417	19 304	25 470	28 256	23 943
v tom věk:						
do 20 let	14 563	15 102	14 150	.	.	.
20–29 let	18 218	19 036	17 139	20 788	21 799	19 760
30–39 let	22 758	25 219	19 947	24 874	28 038	22 503
40–49 let	23 287	26 403	19 875	26 314	31 232	24 032
50–59 let	22 762	25 847	19 166	26 169	28 866	25 199
60 a více let	23 372	23 867	21 837	27 063	28 502	25 833

Z dat Ministerstva práce a sociálních věcí zjišťujeme výši platu v podnikatelské a nepodnikatelské sféře v Karlovarském kraji. Při pohledu na jednotlivé věkové skupiny lze vyčíst, že s přibývajícím věkem roste i odměna za odvedenou práci. Hrubá měsíční mzda seniorů ve věku 60 a více let činí celkem 23 372 Kč v podnikatelské sféře a 27 063 Kč v nepodnikatelské sféře. Mzda žen je přitom vždy nižší než mzda mužů. V podnikatelské sféře činí tento rozdíl zhruba dva tisíce korun, v nepodnikatelské dokonce více než dva a půl tisíce korun.

Graf 20 Medián měsíční mzdy/platu v Karlovarském kraji podle věku a pohlaví v roce 2014

Zdroj: MPSV; Informační systém o průměrném výdělku

